

20120819(2) Oude kerk Amsterdam. I Joh.3:11-24

Meer dan 50 jaar geleden werd ik voor het eerst in mijn leven in een restaurant in Geneve geconfronteerd met een artisjok.

Ik had geen idee hoe je zo'n ding moest eten en met de moed der wanhoop nam ik een mes en begin er partjes van te snijden.

Iedere ervaren artisjokkeneter weet dat zo met een artisjok omgaan een vreselijke puinhoop van draadjes, zaadjes en velletjes ten gevolge heeft.

Gelukkig was er een aardige mevrouw in het restaurant, die mij in het aangezicht van een paar monkelende obers uitlegde hoe het moest, hoe je de schutbladen een voor een afpelt, in een schoteltje met olie en azijn doopt en er voorzichtig de eetbare uiteinden van op eet, tot dat je aankomt bij de kern, de bodem, en daar een heerlijke zachte en vitaminerijke vrucht aantreft.

Een pijnlijke maar toch leerzame gebeurtenis!

I

De eerste brief/preek van Johannes lezen is als het eten van een artisjok.

De kern van de brief bevindt zich ook onder een hele laag van beschermende en voedende schutbladeren, waarbij vele centrale thema's van het Bijbels denken vrij komen.

Bijvoorbeeld: Hfdst.1,2: de scheiding tussen licht en duisternis uit de scheppings geschiedenis, de drie enigheids, het goddelijke licht, het reinigende bloed van Jezus Christus, de schuldbelijdenis,

de voorspraak van Christus bij de Vader, de verzoening voor de hele wereld, en de duisternis van de broederhaat, de liefde voor de werelden, de antichrist....

Onder al die wezenlijke, beschermende en voedende schutbladen verbergt zich de kern van zijn evangelie.

De kern is het steeds terugkerende thema van de liefde, als zelfstandig naamwoord maar vooral ook als werkwoord: *dit is de boodschap dat wij elkaar liefhebben zoals Jezus ons als gebod heeft meegegeven (vs.23)*

-Die liefde is dus bij hem niet los verkrijgbaar. De opdracht is direct verbonden met Jezus van Nazareth. En dat is maar goed ook, want zulke beroemde woorden als 'liefde' worden al gauw sleets en vaag.

Het Grieks heeft drie woorden voor liefde:

- a. Eros, de hartstochtelijke, onstuimige, onberekenbare, oncontroleerbare dionysische liefde, verrukkelijk maar onberekenbaar. Eros komt in het NT niet voor.
- b. tweede woord is 'filia' de natuurlijke liefde, bijvoorbeeld tussen ouders en kinderen en tussen vrienden (Jezus en Johannes, Jezus en Lazarus)), maar ook die ervan houdt in het openbaar op te vallen, onze eigenliefde, onze liefde om te worden gekend en aan de hoofdtafel geplaatst. Liefde voor macht. Komt in het NT soms voor.
- c. En natuurlijk het derde woord dat in het NT meestal wordt gebruikt: Agape en zijn werkwoord agapao, als de warme, de respectvolle, zorgzame liefde. Het is niet wat je overkomt, zoals eros, of wat je meekrijgt, zoals de filia, maar wat je wordt aangeboden en wat je al dan niet kunt accepteren. Het Engels heeft er het woord 'care' voor.

In het NT wordt het in de eerste plaats gebruikt voor de ;liefde van God, eerder nog dan de liefde tot God. Die liefde tot God was al verankerd in Tenach, waar het grote gebod het verbondsvolk de liefde tot God en de naaste vooral als verbondsverplichting oplegt. In het OT is liefde, liefde voor de wet, die van God uitgaat, voor het geordende leven. Het is liefde met een hoog respectsgehalte. In hufterige tijden de moeite waard om ons te herinneren!

Volgens Johannes is de liefde dus niet los verkrijgbaar. Het is de respons van mensen op de liefde van God. En het is het besluit om ons aan te sluiten bij het voorbeeld dat Christus zelf heeft geleefd. Agape is allereerst Gods liefde en die van zijn zoon Jezus . Als je wil weten hoe die liefde werkt moet je naar de Nazarener kijken.

Zo moeten wij ook met elkaar omgaan, zegt Johannes. Niet omdat het moet, maar omdat daar het geluk schuilt.

Pas op voor het tegendeel van de liefde, de haat, zoals bij Kain, die verstrikt raakte in een broederstrijd rond vermeend onrecht.

Overigens is dat voorbeeld van Kain voor ons niet erg aansprekend. Daar hebben wij tegenwoordig wel betere voorbeelden van! De mythe uit het Genesisverhaal is bij ons symbool geworden voor de verhouding van volkeren en mensen: zoals de Syriërs of de Pakistani of de Mexicanen en de Congolezen ver weg, de dagelijkse executies, zinloze moordpartijen en afrekeningen ; dat is onze Kainswerkelijkheid. En altijd weer omdat de ene partij de andere beticht van onrechtvaardigheid: zo moordt Assaad dagelijks door en wordt zijn oppositie meegezogen in een spiraal van dood en geweld. Zo moet je dus niet leven, schrijft Johannes.

Het valt niet moeilijk om de context van het gebod om lief te hebben in onze tijd te schetsen.

Wij leven immers bepaald niet in een wereld van mensen die elkaar liefhebben. De 20ste eeuw was de meest haatvolle eeuw sinds de mens zichtbaar is, zegt Hobsbawn en de 21ste is niet veel beter: niemand van ons is vrij van hebzucht en egoïsme dat zich in onze maatschappij tot religie heeft verheven; om ons heen worden idiote inkomensverschillen ongemoeid gelaten en goedgepraat, de edele verkiezingsstrijd waarop wij zo trots zijn in de democratie wordt iedere dag opnieuw een beetje minder betrouwbaar gemaakt door ordinaire stemmenwinnerij, waardoor verkiezingen iets oneigenlijks krijgen; zorg en respect voor mensen lijden onder verdachtmakingen en reclamegedrag; een vaak als we vinden het heel gewoon dat wij een economie van het genoeg verwerpen en groei-economie in stand houden, ook al groeit er niets . De liefde voor de macht – filia? – is iets anders dan de liefde voor zorg en respect.

Kortom, Johannes hoeft zich niet te beklagen over gebrek aan actualiteit. En als we zijn brief lezen voelen we ons dan ook behoorlijk aangesproken , en hij maakt ons duidelijk dat het niet gaat om een beetje veranderen, maar om een in grijpende vernieuwing van denken en leven..

Wie nu in onze tijd het nieuwe gebod van de liefde, van de respectvolle zorg, van de herontdekking van de liefde van Christus in de samenleving wil uitdragen moet zich er wel bewust van zijn dat hij of zij een totaal andere levensstijl propageert. Bij Jezus is sprake van een

nieuwe geboorte, van een totaal nieuw en ander leven. Het is dan ook geen wonder dat in tijden van diepe crisis de stemmen van profeten die het 'volstrekt anders' van het evangelie beklemtonen aan kracht winnen: Franciscus, Kierkegaard, Sloterdijk, Bonhoeffer en vult u uw eigen meest geliefde profeet maar toe..

Niet dat die stemmen die ons oproepen anders te leven vandaag de dag ontbreken. Wij moeten niet vergeten bij onze kritiek op de huidige samenleving dat er bij alle uitingen van geweld, van haat, van egoïsme en van onverschilligheid, altijd weer een minderheid van mensen is, die hun leven inzetten voor hun broeders en zusters(16), die te midden van alles wat ons verwacht en verontrust wegen uitzetten van liefde en zelfopoffering. Zij mogen dan het nieuws niet domineren maar hun stemmen worden ook niet van ons weggehouden. En het kan heel nuttig zijn om eens een maand lang uit te knippen en aantekeningen te maken bij alle verhalen van hen mensen, die met grote opofferingsgezindheid alternatieven zoeken voor een wereld die het Gouden Kalf als boegbeeld voert.

Als wij de oproep van Johannes doorgeven, dan gaat het niet om vanuit een soort morele arrogante kritiek te spuien maar gaat het er veeleer om gemene zaak te maken met mensen die al geleerd hebben om elkaar lief te hebben; er is een minderheid in de wereld die reikhalzend uitzielt naar medestanders. Er zijn er die besloten hebben om duurzaam te leven, er zijn er die naast hun werk zorgtaken hebben ontdekt, er zijn er die gruwen van de gedachte dat wij diegenen die minder hebben dan wij niet beter – dat kan altijd – maar met minder willen lenen. Daar heeft Johannes het overigens niet over: hij is erin geïnteresseerd dat wij als gemeente en als gelovige mensen de liefde verspreiden, die wij in Christus hebben ervaren..

II

Het valt ons dan ook op dat het ons Schriftgedeelte niet gaat over theorieën of mooie gedachten, maar om oefeningen; het gaat om daden en tastbare waarheid(19). Oefeningen, dat is een woord dat ik aan Peter Sloterdijk ontnem.

Die heeft in zijn boek 'Du Must dein Leben ändern' en overtuigend pleidooi gevoerd voor oefeningen in wat ons kan helpen in deze tijden om liefde, dat is respect en zorg, terug te winnen. Hij – als overtuigd niet christen- maakt duidelijk dat in tijden van grote veranderingen, zoals de onze, juist het voorbeeld van Jezus Christus vraagt om een verandering in ons leven van ongekeerde omvang. Daarom is onze evangelielezing van vanmorgen zo inspirerend. Jezus geneest hier niet meen simpel machtswoord, maar hij moet eraan werken: een knutselwonder zegt Barnard ergens. Er moet geoefend worden.

Wat er gebeuren moet om een model van een kapitalistische groei-model om te bouwen tot een model waarin de zwakken en de armen tot hun recht komen, waarin eerlijk wordt gedeeld en waarin warme zorg wordt bewezen aan wie dat nodig heeft.

Dat vraagt om een enorme ombouw, enorm, zoals de kunstenaars en de denkers van onze eigen generatie al lang bepleiten.

Om onze maatschappij om te bouwen tot een model voor iedereen is een vrijwel onmogelijk zaak.

Wie kan ons daarbij helpen?

Wat zijn de iconen, de rolmodellen van vandaag?

Wij hebben daarbij niet alleen het model van Jezus voor ogen. En ook niet alleen de eeuwige

heiligen van de vorige eeuw, zoals Moeder Teresa en Martin Luther King.

Maar je moet denken aan de mensen die vandaag de dag het onmogelijke doen. Denk aan koorddansers, zegt Sloterdijk, denk aan gehandicapte sporters en musici die het onmogelijke mogelijk maken.

Daar liggen je modellen. Daar liggen ook de verwijzers naar Jezus van Nazareth.

Wij zijn gewend te moeten oefenen voor alles wat we willen doe: autorijden, met computers, tablets en iphones omgaan, medicijnen slikken; laten we dan ook horen dat Johannes tegen ons zegt: liefde is een werkwoord. Het is nieuw geboren worden, het is oefenen in doen wat hij ons geboden heeft.

Amen

